

**PONO HARIGANO
TELEFONAS**

Gimtasis mano miestelis tebuvo kaimas, kuriame gyveno apie šeši šimtai žmonių (toks jis iki šiol, tik aš pats jau persikėlęs į kitą vietą), bet jame, visai kaip didmiesčiuose, veikė internetas, tad popieriniai laišakai mudu su tėvu pasiekdavo vis rečiau. Ponas Nedo dažniausiai atnešdavo savaitinio žurnalo „Time“ numerį, „Nuomininkui“ arba „Draugiškiems mūsų kaimynams“ skirtus reklaminius lankstinukus ir mėnesio sąskaitas. Tačiau nuo 2004-ųjų, kai sulaukiau devynerių ir ėmiau dirbti ant kalvos apsisojusiam ponui Hariganui, galėjau tikėtis, kad per metus gausiu bent keturis laiškus su ranka ant voko užrašytu mano adresu. Valentino dienos atvirukas vasarį, su gimtadieniu sveikinantis atvirukas rugsėjį, Padėkos dienos atvirukas lapkritį ir Kalėdų atvirukas prieš pat šventes arba išsyk po jų. Kiekviename būdavo dolerį kainuojantis momentinis Meino valstijos loterijos bilietas ir niekada nesikeičiantis užrašas: *Geriausi linkėjimai nuo pono Harigano*. Paprastas ir formalus.

Niekada nesikeisdavo ir tėvo reakcija: jis kaskart nusijuokdavo geraširdiškai vartydamas akis.

– Na ir šykštuolis, – vieną dieną pasakė tėtis. Tada, rodos, buvau vienuolikos ir atvirukus gaudavau jau porą metų. – Šykšti tau algos, šykšti premijų – viso labo siunčia „Laimės kūdikio“ bilietus, pirktus „Howie’s“ parduotuvėje.

Priminiau jam, kad vieną iš keturių kartų paprastai laimiu kelis žaliuosius. Kai taip nutikdavo, parduotuvėje pinigus atsiimdavo tėtis, mat nepilnamečiams draudžiama lošti, net jei

loterijos bilietas dovanotas. Sykį, pelnęs apvalią penkių dolerių sumelę, paprašiau tėčio nupirkti dar penkis momentinius bilietus. Tėvas atsakė, esą motina kape apsiverstų, jeigu jis kurstytų mano polinkį į azartinius žaidimus.

– Užtenka, kad taip elgiasi Hariganas, – pridūrė tėtis. – Beje, jis turėtų tau mokėti septynis dolerius už valandą. Ar net aštuonis. Dievas mato, tikrai nenuskurstų. Tesi vaikas, todėl penki už valandą neprasilenkia su įstatymais, bet kai kas tvirtintų, kad taip išnaudojamas mažametis.

– Man patinka jam dirbti, – atsiliepiu. – Ir *jis pats* man patinka.

– Suprantu. Skaitydamas ponui Hariganui ir ravėdamas piktžoles jo gėlynuose, aišku, netampi dvidešimt pirmo amžiaus Oliveriu Twistu, bet jis vis tiek šykštus. Stebiuosi, kad išlaidauja pašto ženklams, nors jo pašto dėžutė nuo mūsų šios ne toliau kaip per ketvirtį mylios.

Šnekučiavomės sėdėdami verandoje, iš stiklinių gurkšnoda mi spraitą, ir tėtis pakreipė nykštį į kelią (žvyruotą, kaip diduma kitų, nutiestą Harlou) link pono Harigano namo. Veikiau tikrų rūmų, kuriuose yra baseinas, oranžerija, stiklinis liftas, šiuo *dievinau* važinėti, o užpakaliniame kieme įrengtas šiltnamis – anksčiau toje vietoje stovėjo karvidė (prieš man gimstant, bet tėtis puikiai ją atsiminė).

– Juk žinai, kaip poną Hariganą kamuoja artritas, – atsakiau. – Kai kada jis vaikšto pasiremdamas ne viena, o dviem lazdomis. Žygis iki mūsų namų jį numarintų.

– Tada kodėl prakeiktų atvirukų neįteikia į rankas? – paklausė tėvas, bet ne kandžiai, jis tik šaipėsi. Su ponu Hariganu sutarė. Tėtis sutardavo su visais Harlou gyventojais. Gal todėl ir buvo toks geras pardavėjas. – Dėl Dievo meilės, ten praleidi gana daug laiko.

– Būtų ne tas pats, – paprieštaravau.

– Ar ne? Kodėl?

Paašškinti neįstengiau. Daug skaičiau, mano žodynas buvo turtingas, bet man stigo gyvenimiškos patirties. Tiesiog džiaugiasi atsiunčiamais laiškais su atvirukais, laukiau jų, loterijos

bilietų (šiuos nutrindavau laimingą dešimties centų monetą) ir senamadišku kursyvu parašytos žinutės: *Geriausi linkėjimai nuo pono Harigano*. Dabar, kai žvelgiu į praeitį, į galvą šauna žodis „ritualas“. Ponas Hariganas tarsi atlikdavo apeigas, kaip ir tada, kai mudviem riedant į miestelį pasirišdavo siauruotą juodą kaklaraištį, nors, kol prekybos centre IGA pirkdavau maisto, jis pats dažniausiai sėdėdavo praktiškame savo forde ir skaitydavo „Financial Times“. Į produktų sąrašą visada būdavo įrašęs sūdytos jautienos bryzelių ir tuziną kiaušinių. Retsykiais pareikšdavo, kad nuo tam tikro amžiaus žmogus gali lengvai pramisti vien kiaušiniais ir smulkinta sūdyta mėsa. Nuo kokio amžiaus, kartą pasitikslinau, ir jis atsakė: nuo šešiasdešimt aštuonerių metų.

– Kai žmogui sueina šešiasdešimt aštuoneri, – tarė, – jam nebereikia vitaminų.

– Iš tiesų?

– Ne. Viso labo mėginu pateisinti savo žalingus valgymo įpročius. Kreigai, ar automobiliui užsakei palydovinį radiją?

– Taip. – Jį užsakiau tėčio namų kompiuteriu, nes ponas Hariganas jo neturėjo.

– Kurgi jis? Girdžiu vien nelemtą tauškalių Rašą Limbo.

Parodžiau, kaip įjungti XM radiją. Sukdamas rankenėlę jis prašoko maždaug šimtą stočių, kol aptiko transliuojančią kanti muziką. Iš imtuvo skambėjo „Palaikyk savo vyrą“.

Daina tebekursto šiurpą, ir mano kūnas, ko gero, nuo jos visuomet eis pagaugais.

Tą dieną aš, vienuolikmetis, su tėčiu siurbčiojau spraitą ir žvelgiau į didįjį namą (kaip tik taip vietiniai jį buvo praminę – didžiuoju namu, lyg tas būtų Šošenko kalėjimas).

– Gauti laišką senuoju lėtuoju paštu yra jėga, – pasakiau.

Tėtis užvertė akis į dangų.

– Jėga yra *elektroninis paštas*. Ir mobilieji. Tie dalykai, mano galva, nepaprasti. Tu per mažas, kad suprastum, apie ką šneku. Ir pats galvotum kitaip, jeigu būtum augęs naudodamasis tik laidine telefono linija, ir bendraja, prie kurios prisijungę dar

keturi namai – įskaitant niekuomet neužsičiaupiančią poniją Edelson.

– Kada man nupirksi mobilųjį? – Tais metais šito klausdavau nuolat, o kai prekyboje atsirado pirmosios kartos aifonų, šį klausimą užduodavau dar dažniau.

– Kai nuspręsiu, kad esi užtektinai subrendęs.

– Gerai jau, gerai. – Šįkart ir pats pavarčiau akis, prajuokindamas tėtį.

Netrukus jis surimtėjo.

– Ar bent nutuoki, koks Džonas Hariganas turtingas?

Gūžtelėjau pečiais.

– Kiek žinau, jam priklausė ne viena gamykla.

– Priklausė kur kas daugiau nei gamyklos. Prieš išeidamas į pensiją jis vadovavo bendrovei „Oak Enterprises“. Įmonė valdė daug konteinervežių, ne vieną prekybos centrą, kino teatrų tinklą, telekomą ir dar bala žino ką. Jei jau kalbame apie Didžiuosius rūmus, „Oak Enterprises“ buvo viena iš stambiausių bendrovių.

– Kas tie Didieji rūmai?

– Vertybinių popierių birža. Piniguočių lošimo namai. Hariganui ėmus pardavinėti savo akcijas, naujienos atsidūrė ne „The New York Times“ verslo skyriuje, o pirmame laikraščio puslapyje. Vyrukas vairuoja šešerių metų senumo fordą, jis įsikūrė gale gruntkelio, tau moka penkis žaliuosius už valandą, atsiunčia keturis momentinės loterijos bilietus per metus, bet jo sąskaitose sukaupta per milijardą dolerių. – Tėtis išsišiepė. – Beje, prasčiausias mano kostiumas, kurį tavo motina, jei būtų gyva, priverstų atiduoti labdarai, geresnis už eilutę, kuria jis apsirengia ruošdamasis į bažnyčią.

Mane sudomino informacija ir ypač žinia, kad ponas Hariganas, neturintis nei nešiojamojo kompiuterio, nei televizoriaus, kitados buvo telekomo ir kino teatrų savininkas. Nors, nujaučiau, pats veikiausiai niekada nesilankė kine. Tėtis jį vadino luditu, o tai reiškė (neskaitant kitų dalykų), kad ponas Hariganas nemėgsta technologinių daikčių. Palydovinis radijas buvo išimtis, nes jis mielai klausydavosi kantri muzikos

ir nepakęsdavo reklamų, skelbiamų per WOXO – Norėjaus stotį, vienintelę kantri stotį Meine, kurios bangas pagaudavo automobilio imtuvus.

– Kreigai, numanai, kiek milijonų yra milijardas?

– Šimtas, ar ne?

– *Tūkstantis*, jei tiksliau.

– Oho, – ištariau, bet tik todėl, kad nustebti priderėjo.

Suvokiau, ko verti penki doleriai, suvokiau, ką galima nusipirkti už penkis šimtus, nes tiek kainavo Giliosios Skriodės kelyje parduodamas senokas motoroleris, kurį troškau įsigyti (svajoti nedraudžiama), ir daugmaž suvokiau, kokio dydžio yra penkių tūkstančių suma, nes tėtis panašiai uždirbdavo per mėnesį kaip pardavėjas Parmelo traktorių ir sunkiosios technikos bendrovėje Geits Folse. Jo nuotrauka su užrašu „Mėnesio pardavėjas“ dažnai kabėdavo ant sienos. Didelis čia daiktas, sakydavo tėvas, bet manęs neapgaudavo. Kai jį įvardydavo „Mėnesio pardavėju“, važiuodavome į Kasl Roką vakarieniauti prašmatniame prancūzų restorane „Marcel’s“.

– Taip, oho. – Tėtis pakėlė stiklą už didįjį, ant kalvos stūksantį namą su gausybe kambarių, daugiausia tuščių, nenaudojamų, ir liftu, kuriuo ponas Hariganas bjaurėjosi, bet kildavo dėl savo artrito ir sėdimojo nervo skausmo. – Velnioniškai daug.

Prieš pasakodamas apie stambų laimėjimą loterijoje, pono Harigano mirtį ir rūpesčius, kurių pirmaisiais mokslo metais Geits Folso vidurinėje mokykloje man pridarė Kenis Janko, turiu atskleisti, kaip ponas Hariganas mane nusamdė. Viskas per bažnyčią. Su tėvu vaikščiojau į Pirmąją metodistų bažnyčią, *vienintelę* visame Harlou. Miestelyje kadaise stovėjo ir baptistų maldos namai, bet 1996-aisiais jie sudegė.

– Kai kurie žmonės šaudo fejerverkus švęsdami kūdikio gimimą, – aiškino tėtis. Buvau kokių ketverių, bet atsimenu, ką jis sakė, turbūt todėl, kad fejerverkai mane domino. – Mudviem su tavo mama tai atrodė niekai ir tave, Kreigsteri, atvykusį į šį pasaulį, sveikindami pakūrėme tuos maldos namus; vaje, kaip žavingai jie liepsnojo.

– Taip nekalbėk, – perspėjo mama. – Kreigas gali tavim patikėti ir pats, kai jam gims vaikelis, kokią šventyklą supleškinti.

Jie nepaliaujamai pokštaudavo, o aš juokdavausi, net jeigu neperprasdavau jų sąmojų.

Mes drauge keliaudavome į bažnyčią, žiemą auliniais girgždindami suplūktą sniegą, vasarą išėiginiais batais keldami dulkių kamuolėlius (prieš mums žengiant vidun, motina juos apvalydavo popierine nosinaite), aš visuomet eidavau įsikibęs į dešinę tėčio ranką ir sugniaužęs kairį mamos delną.

Ji buvo gera mama. 2004-aisiais, kai ponas Hariganas mane pasamdė, vis dar labai jos ilgėjausi, nors nuo jos mirties buvo prabėgę treji metai. Ilgiuosi ir dabar, po šešiolikos metų, bet atmintyje motinos veidas jau išblukęs, o fotografijos tik neryškiai atgaivina jos bruožus. Daina apie mamos netekusius vaikus byloja tiesą: jiems sunku. Tėvą mylėjau, ir mudu puikiai sugyvenome, bet ta daina teisi ir dėl dar kai ko: tėčiai nepajėgūs suprasti begalės dalykų. Pavyzdžiui, kam reikia didžiajame lauke, plytinčiame už namo, iš ramunių pinti vainiką, dėti tau ant galvos ir sakyti, kad šiandieną esi ne paprastas mažylis, o karalius Kreigas. Džiaugtis, kai trejų imi skaityti komiksus apie supermeną ir žmogų-vorą, bet to per daug nesureikšminti – nepulti visiems girtis. Vidurnaktį įsitaisyti tavo lovoje, kai atsi-bundi susapnavęs košmarą, kuriame esi persekiojamas daktaro Aštuonkojo. Suspausti tave glėbyje, kai tau kailį iškaršia koks nors stambesnis berniokas, – tarkim, Kenis Janko, – ir patikinti, kad viskas bus gerai.

Tądien apkabinimas man būtų pravertęs. Tądien motinos glėbys tikriausiai būtų daug ką pakeitęs.

Tėvai įteikė man dovaną – įkalė į galvą nesididžiuoti, kad anksti pramokau skaityti, privertė įsisąmoninti, jog talentas tavęs nepaverčia geresniu už kitus. Bet gandas pasklido, kaip įprasta miesteliuose, ir, kai buvau aštuonerių, pastorius Munis manęs paklausė, ar per Šeimos sekmadienio pamaldas negalėčiau perskaityti pamokymo iš Biblijos. Matyt, susiviliojo naujove; atlikti tokią pareigą dažniausiai leisdavo berniukui arba

mergaitei iš vidurinės mokyklos. Sekmadienį skaičiau iš Evangelijos pagal Morkų, ir po pamaldų Munis pranešė, esą taip šauiniai atlikau darbą, kad, jei noriu, galiu skaityti kiekvieną savaitę.

– Anot jo, visus turi vesti mažas vaikas, – pasakiau tėčiui. – Taip parašyta Izaijo knygoje.

Tėvas suuzgė, lyg pastoriaus siūlymas jam būtų buvęs nė motais. Galop linktelėjo.

– Gerai, tik nepamiršk, kad tu – ne žinia, o tarpininkas.

– Ką?

– Biblija yra Dievo Žodis, ne Kreigo Žodis, todėl neužriesk nosies.

Prižadėjau taip nesielgti ir dešimt metų – kol įstojau į kolegiją, kuriame pramokau rūkyti kvaišalus, gerti alų, rėžti sparną apie merginas, – kas savaitę skaitydavau pamokymus. Pertraukų nedariau netgi nemaloniausiais gyvenimo tarpsniais. Pastorius dar prieš savaitę nurodydavo man Šventraščio skyrius ir pastraipas. Ketvirtadienio vakarą per Metodistų jaunimo draugijos susirinkimą atnešdavau jam sąrašą žodžių, kurių nežinojau, kaip tarti. Todėl, spėju, esu vienintelis Meino valstijoje, galintis ne tik ištarti Nabuchodonosaro vardą, bet ir jį užrašyti.

Vienas iš turtingiausių žmonių Jungtinėse Valstijose atiskraustė į Harlou trejais metais anksčiau, negu sekmadieniais ėmiau skaityti Šventąjį Raštą vyresniems parapijiečiams. Kitaip sakant, du tūkstantaisiais, kai tik pardavė savo bendroves ir išėjo į pensiją, bet tada jis dar nebuvo galutinai įsirengęs didžiojo namo (baseinas, liftas jame ir asfaltuota įvažas atsirado vėliau). Ponas Hariganas bažnyčioje lankydavosi kiekvieną sekmadienį, kaskart dėvėdamas seną juodą kostiumą nukarusia kelnų sėdyne, užsirišęs nemadingą, siaurą juodą kaklaraištį, tvarkingai susišukavęs retėjančius žilus plaukus. O visą savaitę jie stirksodavo kaip pakliuvo ir primindavo kiaurą dieną kosmoso paslaptis uoliai gliaudžiusio Einšteino ševeliūrą.

Anais laikais jis vaikštinėdavo tik su viena lazdele ir į ją remdavosi, kai stodavomės traukti giesmių, kurių, manau, neužmiršiu, kol gyvas būsiu... „Seno grublėto kryžiaus“ eilutės apie

vandenį ir kraują, srūvantį iš žaizdų Jėzaus šone, amžinai kels man širpulį, visai kaip paskutinis „Palaiyk savo vyrą“ priedainis, kurį Tamė Vainet plėšia, kiek leidžia jėgos. Ponas Hariganas negiedodavo, – visa laimė, nes turėjo gergždžiantį, spigoką balsą, – tik krutindavo lūpas be garso tardamas giesmės žodžius. Šiuo požiūriu, juodu su mano tėčiu buvo panašūs.

Vieną 2004-ųjų rudens sekmadienį (visi medžiai mūsų pasaulio dalyje liepsnojo ryškiomis spalvomis) skaičiau ištrauką iš Samuelio antros knygos, kaip visada, parapijiečiams perduodamas žinią, kurios beveik nesupratau, tiesa, buvau tikras, kad pastorius Munis jos esmę išdėstys per pamokslą: „...Izraeli, tavo šlovė guli nužudyta tavo aukštumose! Kaip krito galiūnai! Nepasakokite apie tai Gate, neskelbkite to Ašikelono gatvėse, kad filistinų dukterys nesidžiaugtų, kad neapipjaustyjų dukterys nedžiūgautų.“*

Kai grįžau į mūsų klauptą, tėtis paplekšeno man per petį ir sušnibždėjo į ausį: *Na, tu ir pliurpa*. Teko delnu prisidengti burną, kad nuspėčiau šypsena.

Kitą dieną, mudviem po vakarienės baigiant tvarkytis (tėtis plovė indus, aš sausai juos šluosčiau ir kroviau į vietą), įvažoje sustojo pono Harigano fordas. Į prieangio laiptelius ėmė stuktenti lazda, ir tėvas atidarė duris jam nė nespėjus pasibelsti. Svečias nepanoro eiti į svetainę ir įsitaisė virtuvėje prie stalo, kaip elgiasi geri pažįstami. Paėmė tėčio pasiūlytą butelį spraito, o stiklinės atsisakė. „Geriu iš butelio, kaip mano tėtušis“, – paaiškino.

Būdamas verslininkas, jis iškart perėjo prie reikalo esmės. Jeigu tėvas tam pritartų, ponas Hariganas norėtų, kad dvi, gal tris valandas per savaitę jam skaityčiau. Mokėtų po penkis dolerius už valandą. Parūpintų veiklos dar trims valandoms, jei sutikčiau prižiūrėti daržą ir atlikti kitokius buitines darbus, pavyzdžiui, žiemą nuo laiptų nukasti sniegą ir valyti nuolatos apdulkančius paviršius.

* 2 Sam 1,19–20 (vertė A. Rubšys). Čia ir toliau Šventasis Raštas cituojamas iš Biblija.lt.

Dvidešimt penki ar net trisdešimt dolerių per savaitę, ir pusė sumos už skaitymą – šio darbo būčiau ėmęsis ir dykai! Negalėjau tuo patikėti. Į galvą kaipmat šovė mintis, kad man pavyktų susitaupyti motoroleriui, nors įstatymai dar septynerius metus neleis juo važinėti.

Siūlymas skambėjo per gerai, kad būtų tikras, ir aš nusigandau: o jeigu tėvas nesutiks, bet jis neprieštaravo.

– Tik neduokite jam prieštaragai vertinamų kūrinių, – pasakė tėtis. – Jokių politinių nesąmonių ir jokio perteklinio smurto. Vaikis skaito kaip suaugęs, bet jis ką tik atšventė devintąjį gimtadienį.

Ponas Hariganas davė žodį, gurkštelėjo spraito ir sučepsėjo sudiržusiomis lūpomis.

– Taip, skaito gerai, tačiau jį samdau dėl kitos, svarbesnės priežasties. Berniukas nedudena monotoniškai net tada, kai nesupranta tariamų frazių, ir tai mane žavi. Galbūt ne stulbina, bet žavi.

Jis pastatė butelį ant stalo ir pasilenkė, įbedęs į mane skvarbų žvilgsnį. Pono Harigano akyse dažnai pastebėdavau linksmus žiburėlius, bet retai kada įžiūrėdavau šilumą, kurios, tiesą sakant, nemačiau ir tą 2004-ųjų vakarą.

– Kreigai, šnektelėkim apie vakarykštį Biblijos skaitymą. Ar žinai, ką reiškia „neapipjaustyųjų dukterys“?

– Ne.

– Taip ir maniau. Bet tu nutaisi tinkamai niršią ir raudulingą intonaciją. Beje, ar žinai, ką reiškia „raudulinga“?

– Verksminga ir panašiai.

Jis sulinkčiojo galvą.

– Gerai, kad nepersistengei. Nepersūdei. Skaitytojas nekuria teksto, viso labo jį perteikia. Ar pastorius Munis tau nurodo, kaip tarti sunkesnius žodžius?

– Taip, sere, kartais.

Ponas Hariganas vėl atsigėrė spraito ir pakilo ant kojų remdamasis į lazdele.

– Pranešk jam, kad sakoma ne „Ašikelono“, o „Aškelono“. Pirmasis variantas skamba netikėtai juokingai, nors mane sunku

prajuokinti. Pamėginsim trečiadienį, trečią valandą? Ar pamokos jau bus pasibaigusios?

Iš Harlou pradinės mokyklos išeidavau pusę trijų.

– Taip, sere. Trečią tinka.

– Paskaitysi iki ketvirtos? Namu grįši ne per vėlai?

– Ne, – įsiterpė tėtis. Sprendžiant iš balso, prašymas jį suglumino. – Mes vakarieniam ne anksčiau kaip šeštą. Mėgstu žiūrėti vietos žinias.

– Ar jos netrikdo virškinimo?

Tėtis prajuko, nors vargu ar ponas Hariganas pokštavo.

– Kai kada, nes nesu pono Bušo gerbėjas.

– Jis paikokas, – pritarė svečias. – Kita vertus, bent jau apsisupęs vyrais, kurie moka tvarkyti reikalus. Kreigai, pasimatysime trečiadienį, trečią valandą. Ateik laiku. Nekenčiu, kai vėluojama.

– Tik apsieikite be dviprasmiškų, ne visai padorių knygu, – priminė tėtis. – Joms laiko užteks su kaupu, kai jis taps vyresnis.

Ponas Hariganas patikino jų neliesiąs, bet tvarkyti reikalus mokantys žmonės, manau, puikiai žino, kad į pažadus galima lengvai numoti ranka, atsisakyti kaip niekniekių, – juk jie dalijami nemokamai. Pirmojoje knygoje, kurią jam skaičiau, Konrado „Tamsos širdyje“, nieko nepadoraus nepasitaikė. Kai baigėme apysaką, ponas Hariganas pasiteiravo, ar ją supratau. Vargiai tikėtina, kad bandė mane mokyti; jam paprasčiausiai buvo smalsu.

– Ne viską, – atsiliečiau, – bet tas vyrukas Kurcas pakvaišęs. Akivaizdu bent jau tiek.

Nepadorių dalykų nebuvo ir antroje – Merės Anos Evans, pasirašančios Džordžo Elioto slapyvardžiu, „Sailase Marneryje“, mano kuklia nuomone, visiškoje nuobodybėje. Užtat trečioji, Lorenzo „Ledi Čaterli meilužis“, smarkiai praplėtė mano akiratį. Su Konstancija Čaterli ir jos geidulingu eiguliu susipažinau 2006-aisiais. Buvau dešimties. „Seno grublėto kryžiaus“ eilučių neužmirštu netgi po daugelio metų, bet visai taip pat ryškiai pamenu, kaip Melorsas glosto damą ir murma: „Tu esi miela.“ Berniukams dera žinoti, kaip jis elgėsi su moterimi, ir dera tai atminti.

– Ar tau aišku, ką perskaitei? – paklausė ponas Hariganas, kai įveikiau vieną itin sultingą pastraipą.

Vėlgi smalsavo, ir tiek.

– Nelabai. – Su tiesa mažumėlę prasilenkiau.

Kas miške vyko tarp Oliverio Melorso ir Konstancijos Čaterli, suvokiau kur kas geriau negu Marlou ir Kurco santykius Belgijos Konge. Perprasti sekso niuansus nelengva, – tą įsisąmoninau anksčiau, nei pradėjau studijuoti koledže, – bet gilintis į pamišimą dar sudėtingiau.

– Puiku, – tarė ponas Hariganas. – Bet jeigu tėvas kamantinės, verčiau sakyk, kad skaitome „Dombį ir sūnų“. Šiaip ar taip, dabar imsime jo.

Tėtis nieko neklausinėjo, – juo labiau apie „Ledi Čaterli meilužį“, – ir, kai sėdome prie Dikenso „Dombio ir sūnaus“, kiek prisimenu, pirmo suaugusiųjų romano, kuris man iš tikrųjų patiko, lengviau atsipūčiau. Meluoti tėvui nedegiau noru, būčiau jautęsis klaikiai, bet žinojau, kad ponas Hariganas dėl to būtų nesukęs galvos.

Ponas Hariganas nusamdė mane skaityti, nes jo akys greitai pailsdavo. Abejoju, ar jam reikėjo, kad iš gėlynų ravėčiau piktžoles; šią užduotį su džiaugsmu būtų atlikęs Pitas Bostvikas, pjaunantis maždaug akrą vejų prie didžiojo namo. Edna Grogan, ūkvedė, mielai būtų nuvaliusi dulkes nuo gausios senovinių sniego rutulių ir stiklinių prespapjė kolekcijos, bet ne kas kitas, o aš turėdavau atlikti šiuos darbus. Jį tiesiog džugino mano draugija. Tai atskleidė prieš mirtį, nors ir taip šitai nujaučiau. Tik nenutuokiau kodėl – tiesą sakant, nenumanau ir nūdien.

Sykį po vakarienės Kasl Roko restorane „Marcel’s“ keliavome namo, ir tėtis nelauktai paklausė:

– Gal Hariganas prie tavęs nemaloniai liečiasi?

Nuo to meto, kai panosėje man prasikalė užuominos į ūsiukus, mane tebeskyrė ne vieni metai, bet sumečiau, kas tėčiui rūpi; dėl Dievo meilės, apie „nepažįstamųjų keliamus pavojus“ ir „nederamus prisilietimus“ mums buvo pasakojama trečioje klasėje.

– Ar mane grabalioja? Ne! Viešpatie, tėti, jis ne žydras.
 – Gerai. Neraukyk nosies, Kreigsteri. Turėjau pasidomėti, nes ištisai tūnai jo namuose.

– Jeigu mane čiupinėtų, bent jau galėtų dovanoti dviejų dolerių vertės loterijos bilietus, – tariau prajuokindamas tėvą.

Per savaitę užsidirbdavau apie trisdešimt dolerių, bet tėtis liepė mažiausiai dvidešimt iš jų atidėti į sąskaitą ir taupyti mokslui koledže. Paklusau, nors jo reikalavimą laikiau kvailyste; kai nuo paauglystės esi nutolęs per amžinybę, studijų metai, regis, yra greičiau iš kito gyvenimo. Vis dėlto nemenka suma buvo net ir dešimt žaliųjų. Šiek tiek palikdavau parduotuvės „Howie’s“ užkandžių skyriuje, jame nusipirkdavau mėšainių ir pieno kokteilių, o kitus išleisdavau pigioms senoms knygoms iš komiso „Dahlie’s“. Pirkdavau ne sunkias, ne tokias, kokias atsiversdavau pas poną Hariganą (ten, kur Konstancija su Melorsu nekaitindavo teksto, sunkus buvo netgi „Ledi Čaterli meilužis“). Jutau polinkį į detektyvus ir vesternus, „Susišaudymo Hila Bende“ ir „Karšto švino pėdsakų“ stiliaus romanus. Skaitydamas ponui Hariganui dirbau. Prakaito neliejau, bet dirbau. Tarkim, Džono D. Makdonaldo „Vieną pirmadienį išžudėme juos visus“ suteikdavo gryną pasitenkinimą. Raginau save nuo koledžo fondo atliekamus pinigų kaupti vienam iš naujųjų „Apple“ mobiliųjų, 2007-ųjų vasarą pasirodžiusių prekyboje, bet jie kainavo brangiai, apie šešis šimtus žaliųjų, taigi, gaunant dešimt dolerių per mėnesį, man būtų prireikę taupyti ilgiau nei metus. Kai tesi vienuolikos, kai eini dvyliktuosius, ir vieni metai neapsakomai prailgsta.

Be to, senieji romanai plonais spalvingais viršeliais mane vilioje viliojo.

2007-ųjų Kalėdų rytą, prabėgus trejiems metams nuo tada, kai pradėjau darbuotis pono Harigano namuose, ir likus dvejiems iki jo mirties, po eglutės manęs laukė tik vienas paketas. Tėtis paprašė jį atplėšti paskiausiai. Luktelėjau, kol tėvas pareigingai atsigrožęs mano jam išrinktomis dovanomis, – turkišku raštu marginta liemene, šlepetėmis ir pypke iš erikos šaknies, – tada nudrėškiau